

UNIVERSITETSFÖRVALTNINGEN/RÄTTSAVDELNINGEN

MILJÖ- OCH ENERGIDEPARTEMENTET

Svar på remiss av utredningen om styrmedel för att förebygga uppkomst av avfall i syfte att främja en cirkulär ekonomi (2016:3)

Linköpings universitet har getts möjlighet att svara på remiss av utredningen om styrmedel för att förebygga uppkomst av avfall i syfte att främja en cirkulär ekonomi (2016:3). Remissen har skickats för delyttrande till Fakultetsstyrelsen vid tekniska fakulteten och Fakultetsstyrelsen vid filosofiska fakulteten. Linköpings universitet, genom Mattias Lindahl och Carl Dahlhammar från Mistra REES, lämnar bifogat svar som även inkommer via Mistra.

AnnaKarin Unger
Miljöstrateg
Universitetsförvaltningen, Rättsavdelningen

Remissvar rörande SOU 2017:22

Överlag tycker vi att utredningen är väl genomförd, och har väl genomtänkta förslag.

En övergripande synpunkt, som delvis ligger utanför utredningens ram, är de begrepp som används, och deras påverkan på hur vi tänker och uppfattar världen. Några exempel är begreppen 'konsument' och 'avfall'. Det är problematiskt när en utredning som syftar till förändring använder dessa begrepp utan reflektion jfr textruta nedan.

Vill vi uppnå en mer cirkulär ekonomi så måste vi återgå till att bli användare och inte konsumenter (förbrukare) av produkter. Använda produkter bör inte oreflekterat ses som avfall utan som produkter som kan återanvändas och återtillverkas (se utredningens förslag om att minska avfall).

Dagens människor ser det som naturligt att en produkt inte håller mer än en viss tid (konsumeras) och sedan är det naturligt att vi byter ut den mot en ny. Det självklara förr var att produkter som tillverkades skulle hålla länge, vara lätta att återanvända och reparera och kunna återanvändas av andra. Keynes och andra nationalekonomer, med sina begrepp och teorier, har - tillsammans med utvecklingen på marknaden - fått samhället att för en tid glömma detta.

Consumption of products has been the dominant paradigm for almost a century; one of the more influential fathers of stressing demand and consumption was **John Maynard Keynes**, considered by many to be the most influential economist of the 20th century. Keynes had a deep impact on modern macroeconomics and the economic policies of governments. In his classic **"The General Theory of Employment, Interest and Money"** (Keynes 1936) from 1936 he states **"I should support at the same time all sorts of policies for increasing the propensity to consume. For it is unlikely that full employment can be maintained, whatever we may do about investment, with the existing propensity to consume."** Other influential economists, such as Victor Lebow (1955), also supported this view: **"Our enormously productive economy ... demands that we make consumption our way of life, that we convert the buying and use of goods into rituals, that we seek our spiritual satisfaction, our ego satisfaction, in consumption ... we need things consumed, burned up, replaced and discarded at an ever-accelerating rate."**

Övriga kommentarer:

- Ett övergripande problem med utredningen, och framförallt dess direktiv, är att den har ett mycket begränsat fokus. En övergripande utredning borde göras av hur den existerande lagstiftningen, t ex kopplat till skattelagstiftning, äganderätt, immaterialrätt, bör moderniseras för att öka produkters användning, återanvändning och återtillverkning. I detta ligger att genomföra konsekvensanalyser om hur ändringar i en lagstiftning påverkar andra delar av lagstiftningen så att det inte uppstår onödiga konflikter och problem om det sker ändringar. Den nya Kemikalieskatten som träder i kraft den 1 juli är ett exempel på denna typ av konflikt; skatten riskerar att, stick i stäv med denna utrednings intentioner, slå ut stora delar av svensk återtillverkning av elektronikprodukter, t ex datorer och mobiltelefoner.
- Kopplat till ovanstående punkt, hur ska den föreslagna delegationen samordnas med regeringens samverkansgrupper? – detta för att undvika suboptimeringar och konflikter mellan olika förslag och initiativ.
- En fråga som saknas i utredningen är kopplat till det otroligt stora svinnet inom e-handel mm, med massor av reklamationer och varor som slängs. Hur skulle detta kunna åtgärdas?

- Ett problem för många återtillverkande företag är svårigheten att få in använda produkter. Många av de produkter som kommer in till kommunernas återvinningscentraler skulle gå att återanvända och återtillverka. Dagens hantering där gör dock att produkternas blandas och förstörs vilket omöjliggör återanvändning eller återtillverkning. Vidare så kommer återtillverkande företag inte att få en fungerande lagstiftning. Utredningen borde ha sett mer i detalj på hur återvinningscentraler kan omformas så att de understödjer ökad återanvändning och återtillverkning. Detta inte minst då detta är en fråga som svenska kommuner funderar mycket på, och där mer vägledning krävs. Vidare hade det varit önskvärt att se på hur kommuner kan öka medborgarnas incitament för att lämna in produkter till återanvändning och återtillverkning.
- Även om utredningen fokuserar på konsumentmarknaden så har denna marknad vissa beröringspunkter med de inköp som görs av offentlig sektor och företag. Exempelvis:
 - Ofta ställs hållbarhetskrav först vid volymuppköp av myndigheter och företag, medan det sällan finns en samordnad efterfrågan hos privata konsumenter. Det kan gälla exempelvis konfliktmineraler vid köp av IT, och inför framtiden: krav på livslängd och möjlighet att reparera produkter mm. Offentlig upphandling banar därför vägen för hållbarhet också på den privata marknaden, så den borde ha fått mer uppmärksamhet i utredningen. Offentlig upphandling kunde också öka trycket inom områden där det är komplicerat för privata konsumenter att påverka genom sina uppköp, till exempel mikroplaster.
 - I de fall privata konsumenter är tveksamma att testa nya produkter och lösningar kan det offentliga agera som referenskund och öka acceptansen för dessa.

/Mattias Lindahl och Carl Dahlhammar från Mistra REES

Referenser:

Keynes, J. M. (1936). The general theory of employment, interest and money, Harcourt, Brace.
 Lebow, V. (1955). " Price Competition in 1955." Journal of Retailing **Spring**.